

ZESPÓŁ SZKÓŁ W ŁUKAWCU

**WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO OTRZYMANIA PRZEZ UCZNIA
POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH**

GEOGRAFIA KL. V-VIII

ROK SZKOLNY 2024/2025

Opracowała Ewa Maślanka

I. Cele ogólne oceniania:

- rozpoznanie przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań programowych
- informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie
- pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju i motywowanie go do dalszej pracy
- dostarczenie rodzicom lub opiekunom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia
- umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno- wychowawczej
- dostarczenie nauczycielowi informacji zwrotnej na temat efektywności jego nauczania, prawidłowości doboru metod i technik pracy z uczniem

II. Zasady oceniania:

1. Wiadomości:

- wiedza merytoryczna określona w podstawie programowej geografii dla danej klasy
- stopień zapamiętania i zrozumienia nabywanych informacji

2 Umiejętności:

Na lekcjach geografii będą oceniane następujące umiejętności:

- rozumienie pojęć geograficznych i znajomość ich definicji
- prowadzenie prostych obserwacji formułowanie na ich podstawie wniosków
- analizowanie tekstów o treści geograficznej
- orientacja na mapie (świata, Europy, innych kontynentów i Polski) także na mapach konturowych
- umiejętność zastosowania podstawowych umiejętności geograficznych w praktyce (określanie współrzędnych geograficznych, czytanie mapy, wykonywanie i interpretacja rysunku poziomicowego, odwzorowywanie jej wybranych treści; orientacja w terenie – położenie, kierunki; dokonywanie podstawowych obliczeń stosowanych w geografii; czytanie i graficzna interpretacja danych liczbowych, rozpoznawanie obiektów geograficznych na mapach konturowych
- rozwiązywanie problemów geograficznych z wykorzystaniem dotychczasowej wiedzy -stosowanie wiedzy przedmiotowej w rozwiązywaniu problemów geograficznych -prezentowanie wyników swojej pracy w różnych formach

3. Postawy

Na lekcjach geografii będą oceniane postawy ucznia i jego aktywność oraz dyscyplinę pracy.

III. Formy aktywności podlegające ocenie:

1. Odpowiedzi ustne -swobodna dłuższa wypowiedź na określony temat w oparciu o pojęcia i wiedzę geograficzną. Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji, w przypadku lekcji powtórzeniowych z całego działu.

W odpowiedzi ustnej oceniana jest:

- a) zawartość rzeczowa ,dobór treści
- b) argumentacja wyrażanie sądów , uzasadnienie
- c) stosowanie języka geograficznego
- d) sposób prezentacji – umiejętność formułowania myśli

2. Wypowiedzi pisemne

-kartkówki obejmujące zakres materiału z maksymalnie trzech ostatnich lekcji, mogą być niezapowiedziane

-sprawdziany podsumowujące poszczególne działy, poprzedzone są lekcją powtórzeniową z podaniem zakresu materiału. Zapowiedziane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, i zapisane w e-dzienniku

3. Praca w grupach:

Ocenie podlega sposób pracy w grupie:

- a) akceptowanie powierzonych ról i przydzielonych prac
- b) akceptowanie ustalonych zasad pracy w grupie
- c) planowanie wspólnych działań
- d) współudział w podejmowaniu decyzji
- e) przyjmowanie odpowiedzialności z pracą
- f) udział w dyskusji, uzasadnianie swojego stanowiska
- g) słuchanie innych
- h) utrzymanie dyscypliny podczas pracy

4. Przygotowanie do lekcji:

Oceniane jest indywidualne przygotowanie do tematu lekcji np.:

- a) przygotowanie prostych pomocy do danej lekcji
- b) przygotowanie krótkiej informacji –ciekawostek związanych z daną lekcją
- c) przygotowanie informacji geograficznych potrzebnych do danej lekcji, które uczniowie pozyskują z różnych źródeł informacji

5. Aktywność ucznia

Aktywność na lekcji ocenia się poprzez:

- trzy plusy „+” – ocena bardzo dobra;
- trzy minusy „-” – ocena niedostateczna.

Aktywność geograficzna poza lekcjami:

Uczeń oceniany jest za:

- a) za udział w konkursach przedmiotowych szkolnych – ocena bardzo dobra z aktywności .
- b) za udział i osiągnięcia w konkursach wojewódzkich, ogólnopolskich– ocena celująca z aktywności, w przypadku zdobycia tytułu laureata tych konkursów ocena celująca z przedmiotu śródroczna lub roczna.
- c) za udział w akcjach i projektach wg przyjętego regulaminu.

IV. Sposoby dokumentowania osiągnięć uczniów:

Osiągnięcia ucznia są notowane w dzienniku elektronicznym. W ocenianiu stosuje się następującą skalę:

6 - celujący

5 - bardzo dobry

4 - dobry

3 - dostateczny

2 - dopuszczający

1 – niedostateczny

Oceny częściowe w dzienniku wyrażane są cyfrą w skali 1- 6. rozszerzone o „+” i „-”.

Ocena klasyfikacyjna wyrażona jest słownie wg skali: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, dopuszczający, niedostateczny.

Przy zapisie ocen częściowych w e-dzienniku przyporządkowuje się im odpowiednie wartości według skali:

Ocena	6	6-	5+	5	5-	4+	4	4-	3+	3	3-	2+	2	2-	1+	1
Wartość	6	5.75	5.5	5	4.75	4.5	4	3.75	3.5	3	2.75	2.5	2	1.75	1.5	1

V. Kryteria ocen:

Wypowiedzi ustne

Oceniana jest zawartość rzeczowa, umiejętność formułowania myśli, stosowanie terminologii geograficznej, zgodność z poziomem wymagań, umiejętność ilustrowania wypowiedzi poprzez wykorzystanie pomocy naukowych (mapy, tablice graficzne) itp.

Kryteria ocen:

celujący – odpowiedź wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera treści ponadprogramowe – własne przemyślenia i oceny;

bardzo dobry – odpowiedź wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie pojęciami geograficznymi, opisywanie zjawisk i procesów geograficznych i dostrzeganie związków między nimi;

dobry – odpowiedź zasadniczo samodzielna, zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia;

dostateczny – uczeń zna najważniejsze fakty, umie je zinterpretować, odpowiedź odbywa się przy niewielkiej pomocy nauczyciela, występują nieliczne błędy rzeczowe;

dopuszczający – niezbyt precyzyjne odpowiedzi na pytania nauczyciela, braki w wiadomościach i umiejętnościach, podanie nazwy zjawiska lub procesu przy pomocy nauczyciela;

niedostateczny – nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela, nie udziela odpowiedzi na większość pytań zadanych przez nauczyciela, ma braki w wiadomościach koniecznych.

Prace pisemne

W przypadku wypowiedzi pisemnych -sprawdzianów i kartkówek przyjmuje się następującą skalę według kryteriów:

0 - 29 % - niedostateczny

30- 49 % - dopuszczający

50 - 69 % - dostateczny

70 - 89 % - dobry

90 -95 % - bardzo dobry

96 - 100% - celujący

- Nauczyciel oddaje poprawione sprawdziany w terminie dwóch tygodni.
- Uczeń może poprawić ocenę ze sprawdzianu jeden raz w terminie do tygodnia, od momentu wpisania oceny do e-dziennika.
- Poprawiona ocena jest wpisywana w miejscu poprzedniej oceny w e-dzienniku.
- Jeżeli uczeń opuścił sprawdzian, to powinien go napisać w ciągu tygodnia po powrocie do szkoły w wyznaczonym przez nauczyciela terminie. W e-dzienniku w rubryce sprawdzian nauczyciel wpisuje mu „nb.” Jeżeli uczeń nie przystępuje do sprawdzianu w uzgodnionym terminie, nauczyciel może zobowiązać go do napisania tego sprawdzianu na kolejnych zajęciach z danego przedmiotu.

VI. Sposób ustalania oceny śródrocznej i rocznej

Na ocenę śródroczną i roczną uczeń pracuje systematycznie przez cały rok szkolny.

Ocena śródroczna i roczna nie jest tylko średnią arytmetyczną uzyskanych ocen cząstkowych, ale wynikiem oceny sugerowanej przez program oraz oceny proponowanej przez nauczyciela, wynikającej z rozpoznania poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności. Ostateczna decyzja odnośnie wystawienia oceny należy do nauczyciela przedmiotu.

VII. Warunki i tryb uzyskania oceny rocznej wyższej niż przewidywana

Uczeń ma prawo poprawić przewidywaną ocenę roczną wg zasad określonych w Statucie Szkoły i Wewnętrznych Zasadach Oceniania

VIII. Kontrakt z uczniami

- 1.Sprawdziany/prace klasowe są obowiązkowe, jeśli uczeń opuścił sprawdzian z przyczyn losowych, powinien napisać go w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
2. Poprawa sprawdzianu jest obowiązkowa w przypadku oceny niedostatecznej, dobrowolna w przypadku wyższych ocen i odbywa się w terminie uzgodnionym z nauczycielem ,w ciągu 1 tygodnia od daty wystawienia oceny.
- 3.Sprawdzian obejmuje zwykle jeden dział programowy. Jeżeli dział jest wyjątkowo obszerny uczniowie mogą pisać sprawdzian po zrealizowaniu znacznej jego części.
- 4.Odpowiedź ustna i praca na lekcji podlegają ocenie na bieżąco, bez zapowiedzi.
- 5.Sprawdziany są zapowiadane, co najmniej tydzień wcześniej i omówiony jest ich zakres i kryteria wymagań (powtórzenie wiadomości tydzień przed sprawdzianem właściwym, wpis do e-dziennika lekcyjnego).
- 6.Kartkówki nie muszą być zapowiadane; materiał, który obejmują dotyczy najwyżej trzech ostatnich lekcji.
- 7.Uczeń ma prawo wglądu do pracy i zapoznania się z błędami, ewentualne wyjaśnienia ich przez nauczyciela.
- 8.Uczeń ma obowiązek przystąpić do odpowiedzi ustnej z ostatnich trzech lekcji.

9. Uczeń po dłuższej niż 1 tydzień nieobecności w szkole może nie być oceniany, jeżeli nieobecność związana była z chorobą lub innymi sytuacjami losowymi, które go usprawiedliwiają.
10. Pojedyncza nieobecność ucznia na lekcji nie zwalnia go z przygotowania się do zajęć. Braki należy uzupełniać na bieżąco.
11. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie w ciągu półrocza:
 - a) 1 raz przy jednej godzinie przedmiotu w tygodniu (kl. V, VI, VIII)
 - b) 2 razy przy dwóch godzinach przedmiotu w tygodniu (kl. VII)
12. Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone przez ucznia przy sprawdzaniu obecności.
13. Nie można zgłaszać nieprzygotowania w przypadku zapowiedzianego wcześniej na dany dzień: sprawdzianu, kartkówki, innych zleconych zadań.
14. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym powinny znajdować się zapisy tematów, notatki, zapisy poleceń ustnych. Zeszyt przedmiotowy powinien być prowadzony systematycznie. Uczeń w przypadku nieobecności w szkole zobowiązany jest je uzupełnić.
15. W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w nauce uniemożliwiające sprostanie wymogom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania, potwierdzone pisemną opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej do tego jednostki - nauczyciel stosuje odpowiednie dostosowanie wymagań edukacyjnych.
16. Uczeń, który otrzymuje ocenę niedostateczną z I semestru jest zobowiązany do zaliczenia omawianych treści materiału w ciągu 4 tygodni po zakończeniu 1 półrocza.

IX. Obowiązki nauczyciela

1. Na pierwszej lekcji geografii w danym roku szkolnym nauczyciel zapoznaje uczniów z wymaganiami edukacyjnymi z przedmiotu w poszczególnych klasach.
2. Nauczyciel zapowiada i zapisuje w e-dzienniku sprawdzian, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
3. Ocenia i udostępnia uczniom prace pisemne w ciągu dwóch tygodni od ich napisania.
4. Oceny stara się uzasadnić.

5. Określa warunki i termin poprawy ocen.
6. Prace pisemne przechowuje i udostępnia uczniom oraz ich rodzicom w ciągu danego roku szkolnego.
7. Udziela dodatkowych wskazówek uczniom zainteresowanym geografią
8. Informuje rodziców ucznia o grożącej ocenie niedostatecznej na miesiąc przed końcem semestru / końcem roku.
9. W zależności od okoliczności może ustalić termin dodatkowych zajęć, w trakcie których udziela pomocy uczniom mającym problemy w nauce.

X. Zasady oceniania uczniów z opiniami i orzeczeniami PPP

1. W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w nauce uniemożliwiające sprostanie wymogom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania, potwierdzone pisemnym orzeczeniem lub opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej do tego jednostki - nauczyciel stosuje odpowiednie dostosowanie wymagań edukacyjnych indywidualnie dla każdego ucznia wg zaleceń poradni.
2. Każdy uczeń, który posiada opinię Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej o dysfunkcjach, jest oceniany zgodnie z indywidualnymi zaleceniami. Przy ustalaniu oceny nauczyciel bierze pod uwagę:
 - a) indywidualne możliwości psychofizyczne każdego ucznia
 - b) wysiłek wkładany przez ucznia w pracę na zajęciach
 - c) zaangażowanie ucznia na zajęciach i zainteresowanie przedmiotem
 - d) utrudnione warunki uczenia się i utrwalania wiadomości w domu.
3. Śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna uzależniona jest od postępów w nauce, zaangażowania i systematyczności w pracy.
4. **Dostosowane zasad oceniania obejmuje:**
 - a) kontrolę stopnia zrozumienia samodzielnie czytanych przez ucznia poleceń
 - b) ograniczenie sprawdzania wiadomości do krótkich partii materiału
 - c) uwzględnianie w ocenie prac pisemnych wartości merytorycznych, rozumianych jako: stopień opanowania umiejętności lub wiedzy i sposób jej przekazania (zrozumienie tematu, znajomość opisywanych zagadnień, komunikatywność) w zależności od indywidualnych predyspozycji
 - d) w zeszycie przedmiotowym nie ocenia się estetyki pisma
 - e) wydłużenie czasu pracy
 - f) dostosowanie liczby i rodzaju zadań
 - g) dostosowanie formy graficznej sprawdzianu (odpowiednia czcionka)
 - h) dostosowanie formy sprawdzania wiadomości (częściej pisemna lub ustna) w zależności od indywidualnych predyspozycji

i) ocenianie nie tylko za treść i wykonane zadania , ale także za wkład pracy

j) stosowanie wzmoceń pozytywnych.

Wszyscy uczniowie posiadający orzeczenie lub opinię PPP mają opracowane indywidualne dostosowania wymagań, stosowanych metod pracy i zasad oceniania.

,

Szczegółowe wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasach V-VIII

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VA

DZIAŁ I. MAPA				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia podstawowe cechy mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); ▶ odczytuje informacje z mapy i planu, stosując legendę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata; ▶ wyjaśnia, na czym polega zorientowanie mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia różne rodzaje map (tematyczne, ogólnogeograficzne) i podaje ich przykłady. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy map pod kątem ich przydatności w różnych sytuacjach, np. planowania podróży, zrozumienia zjawisk geograficznych itp.; ▶ potrafi krytycznie ocenić informacje zawarte na mapach różnego typu, analizując ich dokładność, skalę i przeznaczenie.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia podstawowe cechy mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); ▶ odczytuje informacje z mapy i planu, stosując legendę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata; ▶ wyjaśnia, na czym polega zorientowanie mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia różne rodzaje map (tematyczne, ogólnogeograficzne) i podaje ich przykłady. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy map pod kątem ich przydatności w różnych sytuacjach, np. planowania podróży, zrozumienia zjawisk geograficznych itp.; ▶ potrafi krytycznie ocenić informacje zawarte na mapach różnego typu, analizując ich dokładność, skalę i przeznaczenie.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie skali; ▶ odczytuje skalę z mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje sposoby zapisu skali na mapie (skala liczbowa, mianowana, podziałka liniowa); ▶ stosuje skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ zapisuje tę samą skalę w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje ze sobą skale; ▶ wyjaśnia na czym polega generalizacja mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ stosuje skale map do rozwiązywania praktycznych zadań związanych np. z planowaniem podróży; ▶ analizuje, jak wybór skali wpływa na dokładność i rodzaj przekazywanych informacji na mapie.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna, poziomica; ▶ czyta treść mapy ogólnogeograficznej Polski, zwracając uwagę na zastosowaną skalę barw. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje wysokości bezwzględne z rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej; ▶ podaje przykłady map, gdzie stosuje się układ poziomic do przedstawienia rzeźby terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak powstają mapy poziomicowe i hipsometrycznej; ▶ oblicza wysokość względną między dwoma obiektami, np. podnóżem a szczytem. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje ukształtowanie terenu, posługując się mapą poziomicową lub hipsometryczną; ▶ wyjaśnia dlaczego poziomice na mapach się nie przecinają. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy poziomicowej lub hipsometrycznej analizuje i interpretuje rzeźbę terenu.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na globusie i mapie świata bieguny oraz południki i równoleżniki. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na globusie i mapie świata południk zerowy i 180° oraz równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; ▶ wskazuje na globusie i mapie świata półkule Ziemi i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje cechy południków i równoleżników, wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna i kartograficzna; ▶ stosuje skróty międzynarodowe kierunków świata. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego kształt południków i równoleżników różni się na globusie i na mapie; ▶ określa położenie obiektów na globusie i na mapie, podając półkule, na których się znajdują. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak system południków i równoleżników pozwala na precyzyjne określenie położenia każdego miejsca na Ziemi.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia nazwy kontynentów i oceanów; ▶ wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego; ▶ podaje wiek, w którym rozpoczęła się epoka wielkich odkryć geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porządkuje kontynenty i oceany pod względem ich powierzchni od największych do najmniejszych; ▶ podaje cechy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi (nizin, wyżyn i gór). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia przykładowe powody, dla których Europejczycy wyruszali na trasy wielkich wypraw geograficznych; ▶ podaje przykłady wielkich odkrywców i podróżników oraz wskazuje na mapie trasy ich wypraw. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykonuje prostą mapę świata z zaznaczonymi kontynentami i oceanami, korzystając z narzędzi plastycznych lub cyfrowych; ▶ planuje wymyśloną podróż dookoła świata, wskazując trasy morskie i kontynenty, które chciałby odwiedzić, uzasadniając swój wybór.
---	--	--	--	---

DZIAŁ II. KRAJOBRAZY NIZINNE POLSKI

Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń:				
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pobraża; ▶ wymienia nazwy głównych typów wybrzeży morskich w Polsce; ▶ podaje co najmniej dwa przykłady cech charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie Pobraża Szczecińskiego, Koszalińskiego i Gdańskiego; ▶ wskazuje na mapie położenie Wybrzeża Słowińskiego, w tym miast, jezior i Słowińskiego Parku Narodowego; ▶ rozpoznaje w opisach, filmach i na ilustracjach główne typy wybrzeży morskich w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady charakterystycznych zjawisk pogodowych występujących w pasie nadmorskim (sztorm, bryza); ▶ wskazuje cechy przyrodnicze i kulturowe krajobrazu Wybrzeża Słowińskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje ze sobą wybrzeża wydmowe i klifowe; ▶ charakteryzuje Słowiński Park Narodowy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia zależność między rozbudową mierzei a powstawaniem jezior przybrzeżnych; ▶ wyjaśnia zmienność kierunku wiania bryzy dziennej i nocnej.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pojezierzy; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Pojezierza Mazurskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Mazurskie; ▶ rozpoznaje Pojezierze Mazurskie w opisach, na filmach i ilustracjach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Pojezierza Mazurskiego: największe miasto regionu, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich oraz jeziora Śniardwy i Mamry; ▶ wyjaśnia związek między ukształtowaniem powierzchni pojezierzy a występowaniem w przeszłości lądolodu; ▶ podaje przykłady aktywnego wypoczynku i sportów, które można uprawiać na Pojezierzu Mazurskim. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego regionu i wskazuje je na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje związek między granicą pasa pojezierzy a granicą ostatniego zlodowacenia na terenie Polski; ▶ uzasadnia, dlaczego Pojezierze Mazurskie jest dla turystów ciekawym historycznie i przyrodniczo regionem Polski.
---	--	--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego nizin środkowopolskich; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla pasa nizin środkowopolskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką oraz największe miasta regionu; ▶ wymienia cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej; ▶ wyjaśnia pojęcia: pradolina, kotlina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Nizina Śląska, , Mazowiecka, Południowowielkopolska Północnopodlaska, Południowopodlaska; ▶ wskazuje na mapie położenie parku narodowego utworzonego na obszarze Puszczy Kampinoskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Kotlinę Warszawską oraz rzeki: Wisłę, Narew, Pilicę, Bzurę, Wkrę, Bug; ▶ wyjaśnia pojęcia: meandry, starorzecza; ▶ wymienia cechy krajobrazu Puszczy Kampinoskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje zależność między rozwojem rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej a powierzchnią naturalnych lasów w tym regionie; ▶ wyjaśnia dlaczego na terenie Puszczy Kampinoskiej utworzono Kampinoski Park Narodowy.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Warszawę; ▶ wymienia cechy dużego miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego w Warszawie znajdują się siedziby najwyższych władz państwowych; ▶ charakteryzuje wybrane funkcje Warszawy; ▶ rozpoznaje na ilustracjach znane miejsca i budynki Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie największe miasta w Polsce; ▶ wskazuje na planie Warszawy położenie wybranych znanych miejsc i budynków; ▶ wymienia zalety i wady życia w wielkim mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, kiedy miejscowość możemy uznać za miasto; ▶ podaje nazwy części, z których składa się duże miasto (śródmieście, osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe, przedmieścia). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje krajobraz Warszawy i innych miast Polski; ▶ przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o dużym mieście położonym najbliżej swojego miejsca zamieszkania.
DZIAŁ III. KRAJOBRAZY WYŻYNNE I GÓRSKIE POLSKI				
Ocena dopuszczająca	• Ocena dostateczna	• Ocena dobra	• Ocena bardzo dobra	• Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń potrafi				
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; ▶ wymienia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie największe miasta Wyżyny Lubelskiej; ▶ podaje nazwę najżyźniejszej gleby w Polsce i nazwę skały, na której się utworzyła; ▶ rozpoznaje na ilustracjach i filmach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje cechy charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego; ▶ wymienia nazwy roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej; ▶ wyjaśnia, jak powstają wąwozy lessowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia zależność między obecnością lessu a występowaniem czarnoziemiu; ▶ wskazuje przeznaczenie uprawianych na Wyżynie Lubelskiej roślin oraz hodowanych zwierząt; ▶ opisuje najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ udowadnia prawdziwość stwierdzenia, że Wyżynę Lubelską nazywa się czasem zagłębieniem rolniczym Polski; ▶ przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o jednym z miejsc na

	wąwóz lessowy.		obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej.	Wyżynie Lubelskiej ważnym pod względem kulturowym.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwę skały, w której zachodzi proces krasowienia (wapienie); ▶ rozpoznaje skałę wapienną; ▶ nazywa główne elementy krajobrazu krasowego i rozpoznaje je na ilustracjach; ▶ dzieli formy krasowe na kras powierzchniowy i podziemny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; ▶ wskazuje Szlak Orlich Gniazd jako przykład dziedzictwa kulturowego regionu; ▶ wyjaśnia na czym polega krasowienie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego Wyżynę Krakowsko-Częstochowską nazywa się Jurą; ▶ wskazuje na modelu, schemacie lub ilustracji formy naciekowe jaskini (stalaktyty, stalagmity, stalagnaty); ▶ podaje przykłady dziedzictwa przyrodniczego chronione w Ojcowskim Parku Narodowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd; ▶ wyjaśnia, dlaczego zamki na Szlaku Orlich Gniazd mają białą barwę; ▶ tworzy model jaskini krasowej.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie pas gór oraz Tatry; ▶ wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; ▶ podaje nazwę parku narodowego leżącego w Tatrach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie; ▶ nazywa i wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr; ▶ rozpoznaje na ilustracjach elementy krajobrazu wysokogórskiego; ▶ podaje przykłady popularnych miejsc odwiedzanych przez turystów w Tatrach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje podobieństwa i różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; ▶ omawia cechy pogody w górach; ▶ wymienia po kolei piętra roślinności w Tatrach; ▶ wymienia nazwy roślin i zwierząt charakterystycznych dla Tatr. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie łańcuchy górskie Karpat i Sudetów oraz ich najwyższe pasma górskie; ▶ wyjaśnia, dlaczego w górach roślinność układa się piętrowo; ▶ opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach; ▶ analizuje negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych; ▶ wyjaśnia jak powstaje wiatr halny; ▶ przedstawia miejsce w Tatrach, które chciałby odwiedzić korzystając z różnych źródeł informacji.

	Wysokich i Zachodnich.			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski; ▶ wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy, w tym elementy zagospodarowania antropogenicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady działań przyczyniających się do poprawy najbliższego otoczenia; ▶ wyjaśnia czym jest plan zagospodarowania przestrzennego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia w jakim celu dokonuje się oceny krajobrazu; ▶ wskazuje elementy, na które powinno się zwracać uwagę podczas oceny krajobrazu; ▶ dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy, mające na celu poprawę estetyki i funkcjonalności. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przeprowadza szczegółową analizę krajobrazu najbliższej okolicy, uwzględniając aspekty przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne. ▶ opracowuje plan działań, mający na celu poprawę jakości krajobrazu najbliższego otoczenia, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

• DZIAŁ IV ,V KRAJOBRAZY ŚWIATA

Ocena dopuszczająca	• Ocena dostateczna	• Ocena dobra	• Ocena bardzo dobra	• Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. UCZEŃ:				

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących na Ziemi; ▶ odczytuje informacje z mapy średnie roczne temperatury powietrza na Ziemi i rocznej sumy opadów atmosferycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje położenie poszczególnych stref klimatycznych, używając mapy stref klimatycznych na Ziemi; ▶ dopasowuje krajobrazy do odpowiadających im stref klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porządkuje strefy klimatyczne i krajobrazowe na Ziemi w kolejności od równika do biegunów; ▶ rozpoznaje na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych; ▶ charakteryzuje każdą ze stref krajobrazowych; ▶ wskazuje zależność między różnicami w nagrzewaniu się powierzchni Ziemi a występowaniem stref klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia rozkład przestrzenny stref klimatyczno-krajobrazowych na świecie; ▶ wskazuje podobieństwa między układem stref krajobrazowych na Ziemi a piętrowością klimatyczno-roślinną na obszarach górskich.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie wilgotnych lasów równikowych; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy wilgotnych lasów równikowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy obszarów występowania wilgotnych lasów równikowych i wskazuje je na mapie; ▶ odczytuje z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym; ▶ rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych na różnych kontynentach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia cechy klimatu równikowego; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców wilgotnych lasów równikowych; ▶ podaje przykłady przystosowania się roślin do życia w klimacie równikowym wilgotnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji; ▶ wyjaśnia, dlaczego wilgotny las równikowy jest „wiecznie zielony”; ▶ podaje przykłady przystosowań człowieka do życia w lesie równikowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; ▶ wskazuje współzależności między elementami krajobrazu wilgotnego lasu równikowego a warunkami życia człowieka.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie lasów strefy umiarkowanej; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla lasów strefy umiarkowanej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie umiarkowanym; ▶ rozpoznaje lasy strefy umiarkowanej na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w lasach strefy umiarkowanej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia cechy klimatu umiarkowanego; ▶ wymienia nazwy termicznych pór roku występujących w klimacie umiarkowanym; ▶ rozpoznaje i nazywa piętra lasu strefy umiarkowanej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego wiele lasów strefy umiarkowanej zamieniono na pola uprawne; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w lasach strefy umiarkowanej; ▶ porównuje warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu strefy umiarkowanej z lasami równikowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przygotowuje prezentację dotyczącą lasu strefy umiarkowanej na podstawie własnych obserwacji terenowych, dokumentacji fotograficznej, filmowej i własnych notatek.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie strefy sawanny i stepu; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy sawanny i stepu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie sawanny i stepu; ▶ rozpoznaje sawannę i step na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących na sawannie i stepie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia charakterystyczne cechy klimatów sawanny i stepu; ▶ charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców sawanny i stepu; ▶ wyjaśnia kim są nomadzi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmienność krajobrazu od lasu równikowego do suchej sawanny; ▶ porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i stepach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia czym jest i gdzie znajduje się obszar pampy i prerii, korzystając z różnych źródeł informacji.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie występowanie stref pustyń gorących i pustyń lodowych; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla pustyń gorących i lodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów dla pustyń gorących i lodowych; ▶ wskazuje na mapie największe pustynie gorące i lodowe, podaje ich nazwy; ▶ rozpoznaje cechy charakterystyczne pustyń gorących i lodowych; ▶ wymienia przykłady roślin i zwierząt przystosowanych do życia na pustyni. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie na pustyni; ▶ charakteryzuje przystosowanie wybranych roślin i zwierząt do życia na pustyni; ▶ podaje przykłady sposobów gospodarowania ludzi na pustyniach; ▶ wyjaśnia kim są Inuici. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie oazy i jej znaczenie dla życia na pustyni; ▶ porównuje pustynie gorące i lodowe pod względem warunków klimatycznych, typowej roślinności i zwierząt. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje wpływ działalności człowieka na środowisko pustyń gorących i lodowych oraz wyzwania związane z ochroną tych obszarów.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie strefy tajgi i tundry; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie tajgi i tundry; ▶ wymienia przykłady roślin i zwierząt przystosowanych do życia w tych strefach; ▶ podaje przykłady zajęć, którymi trudnią się mieszkańcy tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie w tajdze i tundrze; ▶ wyjaśnia, czym różni się tajga od tundry, podaje podobieństwa i różnice; ▶ wyjaśnia pojęcia: lasotundra, wieloletnia zmarzlina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje działalność człowieka w tajdze i tundrze oraz jej wpływ na te ekosystemy; ▶ wyjaśnia, dlaczego stawianie budynków na wieloletniej zmarzlinie jest utrudnione. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje wpływ zmian klimatu na ekosystemy tajgi i tundry.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie regiony świata o klimacie śródziemnomorskim; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla klimatu śródziemnomorskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie śródziemnomorskim; ▶ wyjaśnia co to jest makia; ▶ podaje przykłady typowych roślin dla tego krajobrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia cechy roślinności śródziemnomorskiej; ▶ odczytuje z mapy nazwy państw leżących w basenie Morza Śródziemnego; ▶ podaje przykłady walorów turystycznych tego regionu; ▶ opisuje krajobraz wybrzeża Morza Śródziemnego na podstawie fotografii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie klimatogramów charakteryzuje przebieg temperatur powietrza i opadów w ciągu roku w strefie śródziemnomorskiej w zależności od położenia względem równika; ▶ wyjaśnia, dlaczego w krajach śródziemnomorskich rozwinięta jest turystyka; ▶ opisuje wpływ tego klimatu na sposób życia i gospodarkę ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje wpływ działalności człowieka na krajobraz śródziemnomorski; ▶ przygotowuje hasła reklamujące wakacje w wybranym kraju śródziemnomorskim.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie Himalajów; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla krajobrazu wysokogórskiego Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje z mapy nazwy państw położonych na obszarze Himalajów; ▶ opisuje podstawowe cechy klimatu Himalajów; ▶ wymienia przykłady zwierząt i roślin występujące w Himalajach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Mount Everest oraz Wyżynę Tybetańską i pasmo Karakorum; ▶ wyjaśnia kim są Szerpowie; ▶ opisuje tradycyjne sposoby życia i gospodarki mieszkańców Himalajów; ▶ podaje przykłady przystosowania zwierząt do życia w Himalajach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ analizuje wpływ środowiska naturalnego Himalajów na kulturę i codzienne życie ich mieszkańców; ▶ opisuje warunki pogodowe panujące na szczycie Mount Everestu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia jak zmienia się życie mieszkańców Himalajów w związku z rozwojem turystyki i globalizacją.

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIA

DZIAŁ I. KSZTAŁT I RUCY ZIEMI				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń potrafi				
<ul style="list-style-type: none"> • podać nazwę kształtu Ziemi; • opisać siatkę geograficzną i kartograficzną. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić dowód na kulistość Ziemi; • wskazać elementy siatki geograficznej na globusie i kartograficznej na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić dowody na kulistość Ziemi; • wymienić cechy południków i równoleżników. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić jeden z dowodów na kulistość Ziemi; • określić, z czego wynikają różnice w kształtach siatek kartograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczynę różnicy w długości promienia równikowego i biegunowego; • wytłumaczyć, co to jest geoida.
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie półkule, wschodnią i zachodnią; • wskazać na globusie i mapie świata: bieguny, południk zerowy i 180°. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia: bieguny, południk zerowy i 180°; • wymienić cechy długości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na globusie i mapie świata: bieguny, południk zerowy i 180°; • odczytać wartości długości geograficznej z map o różnych skalach; • wskazać półkulę dla danej długości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować długość geograficzną; • na podstawie wartości długości geograficznej znaleźć odpowiedni południk na mapach w różnych skalach. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z mapy wartości długości geograficznej z dokładnością do minut; • omówić znaczenie południka zerowego i 180°.
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie półkule, północną i południową; • wskazać na globusie i mapie świata: równik, zwrotniki i koła podbiegunowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia: równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; • wymienić cechy szerokości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na globusie i mapie świata: równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; • odczytać wartości szerokości geograficznej z map o różnych skalach; • wskazać półkulę dla danej szerokości geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować szerokość geograficzną; • na podstawie wartości szerokości geograficznej znaleźć odpowiedni równoleżnik na mapach w różnych skalach. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z mapy wartości szerokości geograficznej z dokładnością do minut; • omówić pochodzenie nazw charakterystycznych równoleżników.
<ul style="list-style-type: none"> • wymienić współrzędne geograficzne; • nazwać główne kierunki geograficzne. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać, z których linii siatki odczytujemy długość i szerokość geograficzną; • wskazać na mapie główne kierunki geograficzne. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać współrzędne geograficzne punktu na mapie; 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie podanych współrzędnych geograficznych odszukać punkt na mapach w różnych skalach; 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać położenie obszaru; • obliczyć jego rozciągłość południkową i równoleżnikową;

		<ul style="list-style-type: none"> • wskazać punkty skrajne różnych obiektów geograficznych; • wskazać, kiedy używamy GPS. 	<ul style="list-style-type: none"> • określić współrzędne geograficzne punktów skrajnych różnych obiektów; • skorzystać z GPS. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić zastosowanie GPS.
<ul style="list-style-type: none"> • określić położenie Ziemi we Wszechświecie, podając nazwę Galaktyki i Układu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić elementy Układu Słonecznego; • podać kolejność planet w Układzie Słonecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • określić dzisiejsze poglądy na położenie Ziemi w Układzie Słonecznym; • podać cechy planet i gwiazd. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić teorię geocentryczną; • omówić teorię heliocentryczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać teorię geocentryczną i heliocentryczną.
<ul style="list-style-type: none"> • demonstrować, używając globusa lub tellurium, ruch obrotowy Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić cechy ruchu obrotowego Ziemi; • wskazać kierunek ruchu i zmianę czasu, jaka w związku z nim następuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić cechy ruchu obrotowego Ziemi; • ze zrozumieniem używać pojęć związanych z pozorną wędrówką Słońca po niebie. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia związane z pozorną wędrówką Słońca po niebie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić konsekwencje ruchu obrotowego Ziemi dla roślin, zwierząt i człowieka.
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać występowanie różnic czasu słonecznego jako konsekwencji ruchu obrotowego Ziemi; • wskazać zależność czasu słonecznego od położenia na konkretnym południku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić rodzaje czasów; • korzystając z mapy stref czasowych, odczytać godzinę we wskazanych miejscach na Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • określić strefy czasowe, w których znajduje się Polska; • określić różnicę czasu na wschód i na zachód od Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić potrzebę wprowadzenia czasu strefowego i urzędowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć różnicę czasu słonecznego dla dowolnych punktów na Ziemi.
<ul style="list-style-type: none"> • zademonstrować, używając globusa lub tellurium ruch obiegowy Ziemi; • określić ramy czasowe astronomicznych pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić cechy ruchu obiegowego Ziemi; • używać pojęcia związane z ruchem obiegowym Ziemi; • wymienić astronomiczne pory roku jako następstwo ruchu obiegowego Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić daty przesileni; • wskazać zależności między dniami przesileni a porami roku. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić zmiany w oświetleniu Ziemi w pierwszych dniach astronomicznych pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić konsekwencje zmiany oświetlenia Ziemi; • przeanalizować wysokość Słońca nad horyzontem w różnych porach roku w najbliższym otoczeniu.

<ul style="list-style-type: none"> wymienić strefy oświetlenia Ziemi; wskazać ich zasięg na mapie, globusie. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić rejony występowania poszczególnych stref oświetlenia Ziemi; wymienić krainy geograficzne należące do danej strefy. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić cechy poszczególnych stref oświetlenia Ziemi; wskazać krainy geograficzne należące do danej strefy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić różnice wynikające z różnego oświetlenia Ziemi w poszczególnych strefach; wskazać konsekwencje przyrodnicze różnego oświetlenia terenu w różnych strefach. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić związek między ruchem obiegowym Ziemi a strefami oświetlenia, strefowym zróżnicowaniem klimatu i krajobrazów na Ziemi.
DZIAŁ II.GEOGRAFIA EUROPY				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń potrafi				
<ul style="list-style-type: none"> podać wielkość powierzchni Europy; wymienić i krótko opisać najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Europy – duże zróżnicowanie ukształtowania powierzchni, silne rozwinięcie linii brzegowej, dominację obszarów nizinnych oraz położenie na umiarkowanych szerokościach geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie i nazwać główne morza i ocean otaczające Europę; określić cechy charakterystyczne dla danego pasa rzeźby. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie i nazwać największe wyspy i półwyspy Europy; wskazać i nazwać skrajne punkty na mapie Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować typy wybrzeży występujące w Europie i wskazać ich przykłady na mapie; wskazać na mapie i podać nazwy obiektów geograficznych, wzdłuż których przebiega umowna granica między Europą i Azją. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie główne pasma górskie i podać ich najwyższe szczyty; scharakteryzować środowisko geograficzne dowolnej części Europy, korzystając z mapy fizycznogeograficznej.
<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie politycznej państwa Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady państw niepodległych, terytoriów zależnych oraz państw nieuznawanych na arenie międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> podać stolice państw Europy; wskazać na mapie regiony geopolityczne i podać przykłady państw do nich należących. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić historyczne procesy mające wpływ na współczesny obraz polityczny Europy: wojny, kolonializm. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić historyczne uwarunkowania istniejącego podziału na Europę Zachodnią i Wschodnią.

			<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady konfliktów, które doprowadziły do powstania nowych państw w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić trwałość granic w Europie.
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwa należące do Unii Europejskiej; • klasyfikować wskazane zjawiska zachodzące w krajach należących do Unii Europejskiej na społeczne i gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polega integracja państw w ramach Unii Europejskiej; • na przykładzie Polski podać korzyści wynikające z integracji w ramach UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach ocenić korzyści i zagrożenia wynikające ze wspólnej polityki w ramach Unii Europejskiej (np. wspólna polityka rolna, wspólna waluta). 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić przykłady społecznych i gospodarczych przemian, które nastąpiły w krajach Unii Europejskiej, będących skutkiem integracji. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać kolejne etapy integracji Europejskiej od Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali po Unię Europejską w obecnym kształcie.
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie tematycznej płyty litosfery i ich granice; • opisać położenie Islandii na granicach płyt litosfery. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać zjawiska zachodzące wzdłuż grzbietu śródoceanicznego na oceanie Atlantyckim; • wyjaśnić znaczenie terminów: wulkanizm, trzęsienia ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić skutki, jakie dla mieszkańców Islandii wynikają z położenia na granicy płyt litosfery; • wyjaśnić znaczenie terminu gejzer; • opisać mechanizm powstawania gejzerów. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać związek między położeniem na granicy płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; • opisać powstawanie grzbietu śródoceanicznego i doliny ryftowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy tematycznej wskazać inne miejsca w Europie położone na granicy płyt litosfery i opisać zależność między położeniem a występowaniem wulkanizmu i trzęsień ziemi.
<ul style="list-style-type: none"> • wymienić czynniki, które wpływają na klimat Europy; • wymienić strefy klimatyczne, w których położona jest Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady modyfikacji klimatu strefowego przez czynniki klimatotwórcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie orientacyjny zasięg stref klimatycznych; • podać przykłady obszarów o klimacie astrefowym. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Europy miejsca, w których przebieg granic stref klimatycznych został zmodyfikowany przez czynniki klimatotwórcze; • wyjaśnić znaczenie czynników 	<ul style="list-style-type: none"> • określić na podstawie mapy klimatycznej Europy strefę klimatyczną i cechy klimatu danego kraju Europy.

			klimatotwórczych w tworzeniu klimatu.	
<ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Europie; wymienić przykłady ludów zamieszkujących Europę; wyjaśnić przyczyny dużej imigracji do Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady świadczące o dużym zróżnicowaniu ludów Europy; wyjaśnić przyczyny starzenia się społeczeństwa Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny zróżnicowania ludów Europy; podać przykłady państw, na terenie których przebywa duża liczba imigrantów. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady państw o dużym wewnętrznym zróżnicowaniu językowym i kulturowym. opisać konsekwencje zróżnicowania demograficznego społeczeństwa Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić sytuację demograficzną Europy; podać przykłady prorodzinnych rozwiązań w krajach europejskich.
<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji porównać centra i przedmieścia Londynu i Paryża; przyporządkować główne funkcje do właściwych części wielkich metropolii (dzielnice centralnych i peryferyjnych). 	<ul style="list-style-type: none"> podać podstawowe cechy wielkich metropolii (np. duża liczba ludności, wysoka gęstość zaludnienia i zabudowy); wyjaśnić przyczyny szybkiego rozwoju Londynu i Paryża; podać przykłady atrakcji turystycznych Londynu i Paryża. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie map porównać położenie i kierunki rozwoju przestrzennego Londynu i Paryża; scharakteryzować wybrane cechy demograficzne ludności Londynu i Paryża; wyjaśnić znaczenie transportu zbiorowego w funkcjonowaniu wielkich metropolii. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady cech różniących Londyn i Paryż; wymienić i ocenić pozytywne i negatywne aspekty zamieszkiwania w wielkiej metropolii. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić pojęcie rewitalizacji miast; określić przyczyny rewitalizacji miast lub ich fragmentów; na przykładzie Londynu zaprezentować pozytywne skutki rewitalizacji miast.
DZIAŁ III. SĄSIEDZI POLSKI				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń potrafi				
<ul style="list-style-type: none"> wymienić źródła energii; wskazać przykłady państw wykorzystujących określone źródła energii. 	<ul style="list-style-type: none"> określić odnawialność danego źródła energii; wskazać kraje Europy zasobne w surowce energetyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i uzasadnić, które kraje mają sprzyjające warunki przyrodnicze do rozwoju różnych form energetyki odnawialnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić czy struktura produkcji energii w danym kraju jest nowoczesna i przyjazna środowisku; wykazać związek między cechami środowiska przyrodniczego wybranego kraju Europy a wykorzystaniem różnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić perspektywę energetyczną wybranego kraju i całej Europy.

<ul style="list-style-type: none">• podać przykłady nowoczesnych gałęzi przemysłu rozwiniętych we Francji;• podać przykłady nowoczesnych usług rozwiniętych we Francji.	<ul style="list-style-type: none">• opisać strukturę zatrudnienia we Francji;• podać przykłady produktów przemysłowych, które Francja eksportuje do innych krajów.	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnić pojęcie nowoczesne technologie;• wymienić cechy nowoczesnego przemysłu na przykładzie przemysłu francuskiego;• wymienić co najmniej trzy cechy nowoczesnej gospodarki Francji.	<ul style="list-style-type: none">• ocenić rolę nowoczesnej energetyki w rozwoju gospodarczym Francji;• ocenić rolę nowoczesnego transportu w rozwoju gospodarczym Francji.	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnić znaczenie wydajności pracy w nowoczesnej gospodarce;• przedstawić proces produkcji w nowoczesnych zakładach przemysłowych na przykładzie francuskich zakładów lotniczych.
--	---	---	--	---

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIIA I VIIB

TREŚCI	Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Położenie geograficzne Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje położenie Polski na mapie ▶ nazywa i wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie Polski na tle Europy ▶ wskazuje na mapie kilkanaście krain geograficznych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje współrzędne geograficzne dowolnych miejsc w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa i wskazuje na mapie wody wewnętrzne Polski ▶ oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia korzyści i zagrożenia wynikające z położenia Polski ▶ porównuje rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski i Europy oraz ich konsekwencje
Czynniki kształtujące klimat Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa strefę oświetlenia Ziemi, w której leży Polska ▶ podaje przykłady czynników klimatotwórczych ▶ wyjaśnia wpływ wybranego czynnika na klimat 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na klimat Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ Morza Bałtyckiego i układu form rzeźby terenu na klimat ▶ podaje przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego między morskim a kontynentalnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa masy powietrza kształtujące pogodę i klimat w Polsce ▶ określa wpływ ośrodków barycznych i mas powietrza na pogodę i klimat w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje i ocenia rolę poszczególnych czynników w kształtowaniu klimatu Polski
Zróźnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odróżnia klimat od pogody ▶ na podstawie map odczytuje wartości temperatury i opadów w różnych regionach Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map porównuje warunki klimatyczne w różnych regionach Polski ▶ podaje pełną nazwę strefy klimatycznej i typu klimatu panującego w Polsce ▶ odczytuje wartości z klimatogramów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje niektóre cechy klimatu Polski ▶ wyjaśnia pojęcie okresu wegetacyjnego ▶ wyjaśnia powstawanie opadów orograficznych i cienia opadowego ▶ podaje nazwy sześciu termicznych pór roku 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map opisuje zróźnicowanie przestrzenne temperatury, opadów i długości okresu wegetacyjnego w Polsce ▶ wymienia i wyjaśnia cechy klimatu Polski ▶ porównuje warunki klimatyczne różnych miejsc na podstawie klimatogramów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje związek pomiędzy czynnikami klimatotwórczymi a cechami klimatu Polski ▶ prognozuje potencjalne skutki zmian klimatycznych w Polsce

<p>Wpływ zmienności pogody na działalność człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia składniki pogody ▶ na podstawie własnych doświadczeń pisuje zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przyczyny zmienności pogody w Polsce ▶ opisuje właściwe zachowanie podczas występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje stany pogodowe wynikające z napływu różnych mas powietrza ▶ omawia wpływ pogody na działanie rolnictwa, transportu i turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie danych udowadnia zmienność stanów pogodowych w różnych latach ▶ wykazuje związek pomiędzy zmianami klimatu a występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ uwzględnia różne punkty widzenia w ocenie wpływu danych warunków pogodowych na działalność człowieka
<p>Góry w Polsce i w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie Karpaty i Sudety ▶ wyjaśnia, czym jest orogeneza i jak orogenezy przyczyniły się do powstania gór w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy orogenezy ▶ wyjaśnia pojęcie erozji ▶ wskazuje na mapie przynajmniej pięć łańcuchów górskich w Europie należących do Alpidów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odróżnia zewnętrzne i wewnętrzne procesy rzeźbotwórcze ▶ podaje przykłady zewnętrznych i wewnętrznych procesów rzeźbotwórczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia powstawanie gór fałdowych i zrębowych ▶ podaje dowody na to, że orogeneza alpejska nie została jeszcze zakończona 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje różnicę pomiędzy górotworem Sudetów a górami ▶ na podstawie mapy opisuje położenie Polski na tle jednostek tektonicznych Europy
<p>Wpływ zlodowaceń na rzeźbę Polski i Europy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, jak powstaje lodowiec ▶ wskazuje obszary występowania krajobrazu polodowcowego w Polsce ▶ wymienia kilka cech krajobrazu młodoglacjalnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje na ilustracji i na mapie typowe jeziora rynnowe i morenowe ▶ podaje cechy jezior morenowych i rynnowych ▶ w przybliżeniu określa czas ostatniego zlodowacenia na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje przebieg procesów erozji i akumulacji lodowcowej ▶ wyjaśnia proces powstawania form polodowcowych (moreny czołowej, sandru i pradoliny) oraz utworów polodowcowych (gliny i głązów narzutowych) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie przebieg granicy ostatniego zlodowacenia ▶ odróżnia krajobraz młodo i staroglacjalnych ▶ podaje przyczyny zaniku form polodowcowych na wyżynach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młodo-glacialnych ▶ wyjaśnia układ przestrzenny form polodowcowych morena czołowa-sandr-pradolina
<p>Surowce mineralne Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje kilka przykładów surowców mineralnych występujących 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ klasyfikuje surowce mineralne występujące w Polsce do czterech 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje obszary występowania i eksploatacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady surowców, których produkcja zapewnia 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje powstawanie wybranych surowców mineralnych

	<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady zastosowania wybranych surowców metalicznych, skalnych, chemicznych i energetycznych 	<p>podstawowych grup: skalne, chemiczne, energetyczne i metaliczne</p>	<p>wybranych surowców mineralnych w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia różnicę między kopalinami a surowcami mineralnymi 	<p>Polsce samowystarczalność</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia wpływ dostępności i wykorzystania wybranych surowców mineralnych na życie ludzi i gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia konsekwencje uzależnienia Polski od importu surowców energetycznych
Rzeki w Polsce i Europie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcia: rzeka główna, dopływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko ▶ wskazuje na mapie Wisłę i Odrę oraz podaje nazwy wybranych dopływów tych rzek 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje wybrane walory przyrodnicze Wisły i Odry ▶ uzasadnia konieczność ochrony rzek i ich dorzeczy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa znaczenie gospodarcze Odry ▶ proponuje metody ochrony rzek i ich dorzeczy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje reżim rzek w Polsce ▶ wyjaśnia, na czym polega regulacja rzek 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia sposoby gospodarczego wykorzystania Wisły i Odry ▶ na mapie Polski wskazuje i nazywa kilkanaście rzek
Powódzie i ochrona przeciwpowodziowa	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest powódź ▶ podaje przykłady przyczyn występowania powodzi ▶ wymienia kilka metod ochrony przeciwpowodziowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odróżnia powódź od wezbrania ▶ na podstawie map, danych liczbowych i innych materiałów źródłowych podaje konsekwencje wystąpienia powodzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ uzasadnia stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej ▶ wykazuje związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym ▶ określa wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ klasyfikuje i wyjaśnia przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi ▶ przedstawia metody ochrony przeciwpowodziowej ▶ określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych na występowanie i skutki powodzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokonuje oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze ▶ proponuje i uzasadnia dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze
Morze Bałtyckie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje Morze Bałtyckie na mapie ▶ wymienia podstawowe cechy Morza Bałtyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady organizmów słodkowodnych i słonowodnych zamieszkujących Morze Bałtyckie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przyczyny niskiego zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ prezentuje przykłady wpływu działalności 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa i wskazuje na mapie Głębię Landsort ▶ wyjaśnia genezę niskich i wysokich wybrzeży

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa państwa leżące nad Bałtykiem 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje Morze Bałtyckie z innymi morzami 	<p>człowieka na Morze Bałtyckie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ i nazywa: Cieśniny Duńskie, Kattegat, Bałtyk Właściwy ▶ ocenia różne metody ochrony Morza Bałtyckiego i jego zasobów 	<p>Bałtyku</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje genezę Bałtyku, w tym epizody, kiedy Bałtyk był jeziorem
Gleby w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia czynniki glebotwórcze ▶ podaje przykłady typów genetycznych gleb występujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje etapy powstawania gleby ▶ wyjaśnia rolę wody i organizmów w powstawaniu gleby ▶ wskazuje typy genetyczne gleb, które są najbardziej rozpowszechnione w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ rodzaju skały macierzystej na typ gleby (czarnoziemy, gleby brunatne, gleby bielcowe, rędziny) ▶ wykazuje związek pomiędzy stosunkami wodnymi a typem gleby (mady) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie (wybrane) obszary występowania gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad ▶ ocenia przydatność rolniczą różnych typów gleb 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje typ gleby na podstawie profilu glebowego (dotyczy gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad) ▶ nazywa główne poziomy na profilu glebowym
Lasy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje własnymi słowami różne funkcje lasu ▶ podaje przykłady gospodarczego wykorzystania lasu ▶ podaje przykłady społecznych i ekologicznych funkcji lasy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia rolę lasu w zachowaniu bioróżnorodności i regulowaniu stosunków wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje skład gatunkowy lasów w Polsce ▶ podaje przyczyny degradacji lasów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje sposoby zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi ▶ charakteryzuje zbiorowiska leśne (typy lasu), takie jak: grąd, bór, ols, łęg
Dziedzictwo przyrodnicze Polski i jego ochrona	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie wybrane parki narodowe w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie większość parków narodowych w Polsce ▶ opisuje walory przyrodnicze wybranych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ w oparciu o przykłady opisuje różnorodność parków narodowych w Polsce ▶ podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady obiektów przyrodniczych w Polsce, które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce ▶ klasyfikuje parki narodowe zgodnie z przyjętymi kryteriami

		parków narodowych	krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu		
Podział administracyjny i sąsiedzi Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie i nazywa województwo, w którym mieszka ▶ nazywa i wskazuje na mapie kraje sąsiadujące z Polską 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie i nazywa kilka województw wraz z ich stolicami ▶ wskazuje na mapie przebieg granic Polski z poszczególnymi sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, na czym polega trójstopniowy podział administracyjny ▶ wskazuje na mapie i nazywa większość województw wraz z ich stolicami 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy wszystkich województw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie ▶ porównuje zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przesłanki stojące za przyjętym w Polsce podziałem administracyjnym
Rozmieszczenie ludności w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady czynników rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest gęstość zaludnienia ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wskazuje regiony o najwyższej i najniższej gęstości zaludnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa wpływ wysokości nad poziomem morza, układu sieci rzecznej, występowania surowców mineralnych, rozwoju miast i przemysłu na rozmieszczenie ludności w Polsce ▶ podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ szczegółowo wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce ▶ porównuje średnią gęstość zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich ▶ na podstawie mapy porównuje rozmieszczenie ludności w Polsce i wybranym kraju europejskim 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia znaczenie poszczególnych czynników rozmieszczenia ludności w różnych regionach Polski ▶ porównuje trendy zmian gęstości zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich
Zmiany liczby ludności	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia znaczenie pojęć: przyrost naturalny, saldo migracji i przyrost rzeczywisty ▶ podaje 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa przyczyny spadającej dzietności w Polsce i Europie ▶ na podstawie mapy opisuje 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje zmiany liczby ludności w Polsce ▶ oblicza przyrost naturalny Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem współczynnika zgonów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ prognozuje przyszłe zmiany liczby ludności w Polsce, biorąc pod uwagę czynniki społeczne, demograficzne,

	przykłady czynników wpływających na wielkość współczynnika urodzeń i zgonów	przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce	i wybranej jednostki administracyjnej	opisuje skutki starzenia się ludności Polski	gospodarcze i polityczne opisuje zmiany salda migracji w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach
Struktura płci i wieku ludności	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje wartości z piramidy demograficznej ▶ na podstawie danych opisuje zmiany współczynnika urodzeń i zgonów oraz przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje kształt z piramidy demograficznej ▶ na podstawie piramidy demograficznej opisuje strukturę ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ interpretuje kształt piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia, czym są wyż i niż demograficzny <ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia różnice w strukturze demograficznej ludności Polski w różnych grupach wiekowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje struktury wieku różnych państw na podstawie piramid demograficznych ▶ podaje przyczyny występowania w Polsce kolejnych wyżów i niżów demograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ identyfikuje związki pomiędzy przeszłymi trendami demograficznymi a kształtem piramidy demograficznej ▶ ocenia wyzwania demograficzne stojące przed Polską i Europą, będące skutkiem starzenia się ludności
Przyczyny i skutki migracji zagranicznych	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest migracja ▶ podaje przyczyny migracji zagranicznych ▶ odczytuje z mapy nazwy krajów zamieszkałych przez skupiska polskiej diaspory 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady migracji wewnętrznych i zagranicznych ▶ odróżnia imigrację od emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych przyczyn migracji ▶ na podstawie danych opisuje wielkość współczesnych migracji z i do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje rozmieszczenie polskiej diaspory na świecie ▶ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków migracji w Polsce i Europie ▶ podaje rzeczowe argumenty w dyskusji na temat skutków migracji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia pozytywne i negatywne skutki emigracji z Polski i powstania polskiej diaspory na świecie ▶ przyjmuje różne punkty widzenia w ocenie skutków imigracji do Polski i emigracji z Polski
Kulturowe zróżnicowanie mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia cechy struktury narodowościowej ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokonuje krótkiej charakterystyki wybranych religii wyznawanych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia różnicę pomiędzy narodowością i obywatelstwem 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady mniejszości etnicznych mieszkających w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ prezentuje aktualnie zachodzące zmiany struktury narodowościowej

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady mniejszości narodowych mieszkających w Polsce ▶ opisuje strukturę wyznaniową ludności Polski 	w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po II wojnie światowej 		<ul style="list-style-type: none"> i wyznaniowej ludności Polski ▶ wyjaśnia różnicę pomiędzy mniejszością narodową i etniczną
Struktura zatrudnienia ludności	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy trzech głównych sektorów gospodarki ▶ na podstawie danych porównuje strukturę wykształcenia Polski i innych krajów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ układa sektory gospodarki Polski w porządku rosnącym pod względem wielkości zatrudnienia ▶ wykazuje się świadomością związku występującego pomiędzy poziomem wykształcenia a możliwością znalezienia pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia strukturę zatrudnienia ludności w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce ▶ wyjaśnia przyczyny zmian struktury wykształcenia ludności w Polsce ▶ wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje wartości liczbowe opisujące strukturę zatrudnienia ludności w Polsce ▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje strukturę zatrudnienia ludności Polski i innych krajów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia potencjał rozwojowy Polski przez pryzmat zmian w strukturze wykształcenia ludności ▶ prognozuje przyszłe zmiany struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w Polsce i Europie
Wpływ zmian politycznych i gospodarczych na strukturę zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie źródeł opisuje przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia w wybranych miastach zachodzące po transformacji gospodarczej ▶ określa warunki uznania danej osoby za bezrobotną 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przyczyny i skutki wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce ▶ na podstawie materiałów określa wpływ pandemii Covid 19 na rynek pracy w Polsce i Europie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ uwzględniając przemiany demograficzne zachodzące w Polsce, prognozuje przyszłe zmiany w poziomie bezrobocia
Urbanizacja w Polsce i Europie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia własnymi słowami, czym jest urbanizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykładowe aspekty urbanizacji ▶ na podstawie wykresu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny, 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce ▶ na podstawie wykresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce 	<p>porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce 	<p>demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację ▶ podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji 	<p>wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta
Czynniki rozwoju miast w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju ▶ podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce ▶ porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce ▶ określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce
Zmiany w strefach podmiejskich – suburbanizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej ▶ wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej ▶ wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem ▶ wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach stref podmiejskich ▶ opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich ▶ podaje własną definicję pojęcia suburbanizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich
Wpływ migracji na strukturę demograficzną	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast ▶ podaje 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji

wsi	<p>przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ odczytuje dane z piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi 	<p>lub powiatach w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej 	<p>migracji ze wsi do miast</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi 	<p>w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi 	<p>z miast do stref podmiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje sposób zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
Czynniki rozwoju rolnictwa	<p>podaje przykłady przyrodniczych i pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność dla rolnictwa ▶ wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa 	<p>na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie danych lub wykresu porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach ▶ wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce 	<p>wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce 	<p>ocenia warunki pozaprzyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach ▶ wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce 	<p>dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa
Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce ▶ podaje przykłady zwierząt, których chów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map opisuje rozmieszczenie poszczególnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje związek między zróżnicowaniem warunków 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw

	<p>proceeds in Poland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ provides examples of the influence of natural conditions on the direction of agricultural production in Poland 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ provides examples of the use of main agricultural products produced in Poland 	<p>crop, livestock and pig breeding in Poland</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ recognizes main plants grown in Poland 	<p>natural development of agriculture in different regions of Poland and specialization of individual regions in the scope of plant and animal production</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ determines requirements for environmental conditions of plants grown in Poland
Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> ▶ provides examples of renewable and non-renewable energy sources used in Poland ▶ discusses advantages and disadvantages of coal and lignite as energy sources 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ on the basis of materials provides examples of natural conditions and development directions of energy ▶ performs analysis of energy development factors, natural and non-natural 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ on selected examples justifies the development of energy based on renewable energy sources in Poland ▶ explains the relationship between conditions and non-natural directions of energy development 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ determines natural and non-natural conditions affecting or limiting energy production from non-renewable and renewable energy sources in the Łódź and Pomeranian voivodeships ▶ explains, why the energy transformation, which Poland and other European countries are undergoing 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ independently searches for information regarding energy development conditions in their region ▶ performs evaluation of natural and non-natural energy development conditions in their region
Przemiany przemysłu w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▶ discusses examples of industrial products produced in Poland ▶ explains, what industry is ▶ on the basis of data or graphs describes changes in the production of selected products 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ performs analysis of industry on the basis of mining and processing ▶ provides examples of changes, which have taken place in Polish industry in the last 30 years 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ on the basis of materials performs general characteristics of the industrial sector in Poland before 1989 and currently ▶ determines the share of industry in the production of PKB in Poland 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ explains, why the privatization and change of industrial structure in Poland ▶ discusses the topic of industrial changes in Poland, giving factual arguments 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ explains the relationship between the level of industrial development and the general level of economic development of Poland ▶ forecasts future directions of industrial changes in Poland

	towarów w Polsce				
Przemysł zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii ▶ podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii ▶ określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich ▶ na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii ▶ na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii ▶ podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii
Rola usług w gospodarce Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady firm i zawodów należących do sektora usługowego ▶ wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady usług materialnych i niematerialnych ▶ wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady wpływu usług na funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu ▶ ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa udział usług w wytwarzaniu PKB Polski ▶ wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady usług należących do czwartego sektora gospodarki ▶ ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski
Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne ▶ na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych ▶ wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych ▶ na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną
Walory	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, czym jest 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia atrakcyjność 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ proponuje trasę 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia ponad

turystyczne Polski	<p>kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski 	<p>walor turystyczny</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej 	<p>walorów turystycznych Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ korzysta z różnorodnych źródeł w celu pogłębienia wiedzy na temat wybranych walorów turystycznych 	<p>wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony 	<p>dziesięć obiektów położonych w Polsce, które wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje wybrane obiekty umieszczone na liście UNESCO
<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Pobrzeży Bałtyku i Małopolski ▶ opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce ▶ na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów do Małopolski i na Pobrzeża Bałtyku ▶ na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy tematycznej opisuje zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach ▶ porównuje atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dokonuje wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeży Bałtyku ▶ określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeży Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odszukuje informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski ▶ projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie 	
Własny region – środowisko przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski ▶ na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy ▶ przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych ▶ rozpoznaje skały występujące we własnym regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu
Własny region	▶ odróżnia	▶ podaje przykłady	▶ przedstawia	▶ określa, gdzie	▶ opisuje przykłady

– mieszkańcy i walory kulturowe	walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu	walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)	w dowolnej formie kulturowe walory regionu	w regionie znajdują się siedziby jego władz	walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)
<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie ▶ określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie ▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu ▶ podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu 	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc 	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów ▶ wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnych obserwacji terenowych projektuje działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności 	

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIII A

TREŚCI	Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Azja – kontynent geograficznych kontrastów	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje położenie geograficzne Azji ▶ odczytuje z mapy informacje dotyczące wysokości bezwzględnych, temperatur i opadów w Azji ▶ odczytuje z map informacje dotyczące gęstości zaludnienia w różnych częściach Azji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie położenie wybranych obiektów geograficznych Azji ▶ wskazuje na mapie kilka wybranych krain geograficznych Azji ▶ podaje liczbę ludności Azji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map i innych źródeł informacji porównuje cechy obiektów i regionów położonych w Azji ▶ podaje przykłady kontrastów społeczno-gospodarczych spotykanych w Azji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje na podstawie map ogólnogeograficznych i tematycznych, że Azja jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów ▶ określa zależności występujące pomiędzy szerokością geograficzną a zróżnicowaniem klimatycznym Azji ▶ określa zależności występujące pomiędzy wysokością nad poziomem morza a warunkami przyrodniczymi panującymi w różnych częściach Azji 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy charakteryzuje (skrajne) warunki przyrodnicze panujące w różnych częściach Azji ▶ podaje przyczyny występowania niektórych kontrastów geograficznych w Azji (np. klimatycznych, gęstości zaludnienia)
Pacyficzny pierścień ognia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady zjawisk zachodzących w strefie subdukcji ▶ odczytuje z mapy nazwy płyt litosfery w regionie Pacyfiku ▶ określa przyczyny występowania trzęsień ziemi na granicach płyt litosfery 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map opisuje przebieg granic płyt litosfery na granicy Azji i Pacyfiku ▶ podaje kilka przykładów działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków trzęsień ziemi i erupcji wulkanów 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje przebieg procesów geologicznych zachodzących w strefie subdukcji ▶ wyjaśnia mechanizm powstawania tsunami 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ porównuje ze sobą skutki trzęsień ziemi, erupcji wulkanów i tsunami ▶ identyfikuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia skuteczność różnych sposobów zapobiegania tragicznym skutkom trzęsień ziemi, erupcji wulkanów i tsunami

				i tsunami w regionie Pacyfiku	
Kultura ryżu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje przykłady wykorzystania ryżu i produktów pozyskiwanych przy jego uprawie ▶ na podstawie map i klimatogramów opisuje cechy klimatu monsunowego Azji Południowo-Wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje prace wykonywane przy uprawie ryżu ▶ wyjaśnia znaczenie pojęcia „kultura ryżu” 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje nazwy przynajmniej pięciu krajów, w których wykształciła się „kultura ryżu” ▶ opisuje sposoby, w jaki ludzie przekształcają środowisko przyrodnicze w celu prowadzenia upraw ryżu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy wymienia cechy klimatu monsunowego ▶ wyjaśnia działanie cyrkulacji monsunowej ▶ wymienia wpływ monsunu letniego i zimowego na pogodę w Azji Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wykazuje związek między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i rozwojem „kultury ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej
Japonia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie map opisuje położenie geograficzne Japonii ▶ podaje przykłady warunków przyrodniczych utrudniających rozwój gospodarczy Japonii 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia wybrane cechy gospodarki Japonii (np. wysoki udział przemysłu hi-tech, intensywne rolnictwo) ▶ na podstawie danych charakteryzuje strukturę eksportu i importu Japonii 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje przykłady skutecznego przewycięzania nie-sprzyjających warunków przyrodniczych przez mieszkańców Japonii ▶ dyskutuje na temat wpływu warunków przyrodniczych na rozwój gospodarczy Japonii 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia wpływ konfucjanizmu i sintoizmu na relacje społeczne i funkcjonowanie przedsiębiorstw w Japonii ▶ ocenia możliwe sposoby radzenia sobie ze skutkami kryzysu demograficznego w Japonii (np. imigracja, automatyzacja różnych sfer życia) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia znaczenie warunków przyrodniczych i czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii
Chiny	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje położenie geograficzne Chin ▶ na podstawie mapy określa gęstość zaludnienia w różnych częściach Chin ▶ podaje przykłady wpływu chińskiej gospodarki na kraje 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie mapy porównuje gęstości zaludnienia w różnych częściach Chin i określa prawidłowości w rozmieszczeniu ludności ▶ wykorzystując dane statystyczne określa 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmiany demograficzne, które zaszły w Chinach w ostatnich kilkudziesięciu latach ▶ podaje przykłady działań mających na celu zwiększenie wpływu Chin w innych 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ korzystając z map tematycznych, wyjaśnia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Chinach ▶ ocenia metody stosowane w ramach polityki demogra- 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz ocenia ich znaczenie w gospodarce światowej

	europęjskie i ich mieszkańców	znaczenie Chin w światowej gospodarce	częściach świata	ficznej Chin dawniej oraz obecnie	
Indie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie geograficzne Indii ▶ podaje przykłady sukcesów gospodarczych Indii ▶ podaje przykłady cechy kulturowych Indii odróżniające ten kraj od Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje zmiany liczby ludności Indii ▶ na podstawie danych określa kierunki zmian demograficznych zachodzących w Indiach 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nazywa główny nurt religii wyznawanych w Indiach (hinduizm) i wymienia jego podstawowe założenia ▶ określa silne strony Indii w odniesieniu do możliwości ich rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ przedstawia tradycyjne podziały społeczne panujące w Indiach ▶ wyjaśnia, w jaki sposób nierówności społeczne wpływają na ograniczenie możliwości rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Indii ▶ dyskutuje na temat roli Indii w regionie Azji Południowej i ich rosnącego znaczenia na świecie
Kraje Bliskiego Wschodu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa położenie Bliskiego Wschodu i wskazuje ten region na mapie świata ▶ podaje nazwy kilku krajów leżących na Bliskim Wschodzie ▶ wymienia cechy Bliskiego Wschodu, które wyróżniają ten region (np. zasoby węglowodorów, religia, klimat) 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie danych charakteryzuje rozmieszczenie zasobów ropy naftowej na Bliskim Wschodzie ▶ nazywa religię dominującą na Bliskim Wschodzie ▶ podaje przykład konfliktu toczącego się na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia znaczenie wydobywania i eksportu ropy naftowej i gazu ziemnego dla krajów bliskowschodnich ▶ opisuje zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego krajów bliskowschodnich toczących się na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na mapie wskazuje obszary konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie ▶ wyjaśnia przyczyny kilku konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie ▶ ocenia skutki konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ charakteryzuje kulturę Bliskiego Wschodu uwzględniając zróżnicowanie religijne w regionie ▶ dyskutuje na temat wyzwań stojących przed krajami bliskowschodnimi w kontekście toczących się konfliktów oraz uzależnienia gospodarek od sprzedaży surowców energetycznych
Położenie Afryki i strefy klimatyczno-roślinno-glebowe	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje położenie geograficzne Afryki ▶ podaje nazwy mórz i oceanów oblewających Afrykę oraz wskazuje je na mapie ▶ podaje nazwy głównych stref klimatyczno-roślinnych występujących 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje na mapie wybrane obiekty geograficzne położone w Afryce (np. wybrane rzeki, łańcuchy górskie, jeziora) ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia funkcjonowanie cyrkulacji atmosferycznej w strefie międzyzwrotnikowej w Afryce ▶ wyjaśnia związek pomiędzy funkcjonowaniem cyrkulacji w 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia związek pomiędzy cechami klimatu a rodzajem roślinności występującej w poszczególnych strefach klimatyczno-roślinnych w Afryce 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ na podstawie własnej wiedzy przedstawia ogólną charakterystykę stref klimatyczno-roślinno-glebowych występujących w Afryce

	w Afryce	opadów w Afryce w różnych porach roku	strefie między - zwrotnikowej a rozmieszczeniem opadów w Afryce	► wymienia cechy gleb wykształconych w poszczególnych strefach klimatyczno-roślinnych w Afryce	
Gospodarowanie w strefie Sahelu	<ul style="list-style-type: none"> ► wyjaśnia, czym jest strefa Sahelu ► wskazuje na mapie położenie strefy Sahelu ► na podstawie mapy podaje nazwy krajów Sahelu ► nazywa strefy klimatyczno-roślinne, w których położony jest Sahel 	<ul style="list-style-type: none"> ► opisuje warunki przyrodnicze panujące w strefie Sahelu ► na podstawie danych udowadnia wpływ wzrostu liczby ludności na problemy społeczno-gospodarcze w wybranych krajach Sahelu 	<ul style="list-style-type: none"> ► wyjaśnia przyczyny i przebieg procesu pustynnienia ► podaje przykłady konfliktów toczących się w strefie Sahelu, których przyczyną jest rywalizacja o ograniczone zasoby przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> ► ocenia korzyści płynące z wprowadzenia nowych technik rolniczych, np. agro- leśnictwa, w strefie Sahelu ► opisuje i ocenia skutki pustynnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ► ocenia znaczenie różnych czynników skutkujących występowaniem problemów społeczno-gospodarczych w strefie Sahelu ► proponuje rozwiązania mogące załagodzić niektóre problemy społeczno-gospodarcze występujące w strefie Sahelu
Problemy żywienia w Afryce	<ul style="list-style-type: none"> ► wyjaśnia, czym jest niedożywienie ► wymienia niektóre przyczyny niedożywienia w krajach afrykańskich 	<ul style="list-style-type: none"> ► wskazuje na mapie Etiopię ► identyfikuje cechy środowiska przyrodniczego, które utrudniają gospodarowanie w Etiopii 	<ul style="list-style-type: none"> ► na podstawie tekstów źródłowych podaje przykłady przyrodniczych i społecznych przyczyn niedoborów żywności w krajach afrykańskich ► wyjaśnia wpływ zmian klimatycznych na problem niedoborów żywności w krajach afrykańskich 	<ul style="list-style-type: none"> ► wykazuje wzajemny związek pomiędzy występowaniem konfliktów a niedożywieniem w krajach afrykańskich ► rozróżnia pojęcia głodu jawnego i utajonego ► omawia konsekwencje niedożywienia 	<ul style="list-style-type: none"> ► dyskutuje na temat znaczenia poszczególnych czynników w występowaniu niedożywienia w Etiopii i innych krajach afrykańskich

Turystyka w Kenii	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wskazuje położenie Kenii na mapie ↳ na podstawie materiałów, takich jak ilustracje czy filmy, opisuje walory turystyczne Kenii, np. krajobrazy, faunę, florę 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ na podstawie danych opisuje rozwój turystyki w Kenii ↳ opisuje wygląd, stroje czy tradycje plemion zamieszkujących Kenię, np. Masajów ↳ podaje przykłady aktywnej turystyki, którą można uprawiać w Kenii 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wyjaśnia, czym są przyrodnicze i kulturowe walory turystyczne ↳ podaje przykłady turystycznych walorów przyrodniczych Kenii ↳ podaje przykłady turystycznych walorów kulturowych Kenii 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze, ludzi i gospodarkę w Kenii ↳ szczegółowo opisuje wybrane walory przyrodnicze Kenii 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ określa zasady, które muszą być spełnione, aby turystyka przyjazdowa do Kenii miała charakter zrównoważony ↳ wymienia nazwy kilku parków narodowych Kenii
Elementy nowoczesnej gospodarki w Maroku i Rwandzie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ podaje przykłady postępu społeczno-gospodarczego obserwowanego w wybranych krajach Afryki ↳ na podstawie danych opisuje i porównuje struktury zatrudnienia w Maroku, Rwandzie i Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ podaje przykłady tradycyjnych działalności gospodarczych dominujących w wielu krajach afrykańskich, np. wydobycie surowców w Maroku 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ podaje przykłady nowoczesnych działalności gospodarczych rozwijanych w Maroku i Rwandzie (usługi, przemysł zaawansowanych technologii) ↳ wykazuje się świadomością istnienia fałszywych stereotypów dotyczących rozwoju krajów afrykańskich 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ na wybranych przykładach szczegółowo opisuje rozwój nowoczesnych gałęzi gospodarki w Maroku i Rwandzie ↳ omawia przykłady poprawy jakości życia mieszkańców Rwandy dzięki zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, np. wykorzystaniu sztucznej inteligencji w dystrybucji leków 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ krytycznie ocenia możliwości rozwoju nowoczesnej gospodarki w wybranych krajach Afryki ↳ dyskutuje na temat barier ograniczających rozwój społeczno-gospodarczy krajów afrykańskich
Tornada i cyklony tropikalne w Stanach Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> ↳ opisuje położenie geograficzne Ameryki Północnej ↳ podaje przykłady zagrożeń przyrodniczych występujących w Ameryce Północnej (np. tornada, cyklony) 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wskazuje na mapie położenie wybranych obiektów geograficznych Ameryki Północnej ↳ na podstawie map charakteryzuje zróżnicowanie środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wyjaśnia wpływ ukształtowania powierzchni i cyrkulacji powietrza na powstawanie tornad w Ameryce Północnej ↳ porównuje możliwości prognozowania tornad i 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ na podstawie własnej wiedzy opisuje mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych ↳ wyjaśnia pojęcie superkomórki ↳ opisuje i porównuje 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ podaje nazwy stanów, w których najczęściej występują tornada i cyklony tropikalne w Stanach Zjednoczonych ↳ ocenia możliwości zapobiegania skutkom tornad i cyklonów

	tropikalne, powódzie)	ska przyrodniczego Ameryki północnej	cyklonów tropikalnych	skutki występowania tornad i cyklonów tropikalnych	tropikalnych
Rola Stanów Zjednoczonych w światowej gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady produktów, z których są znane Stany Zjednoczone na podstawie danych określa pozycję Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładzie Doliny Krzemowej wyjaśnia, czym jest technopolia omawia cechy charakterystyczne miast amerykańskich 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady firm, których działalność jest związana z rozwojem Doliny Krzemowej nazywa i wskazuje na mapie przykłady megalopolis w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> dyskutuje na temat poziomu innowacyjności gospodarki Stanów Zjednoczonych na tle innych krajów określa czynniki, które przyczyniły się do rozwoju technopolii w Dolinie Krzemowej wyjaśnia proces powstawania megalopolis 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje korzyści płynące z wykorzystania wiedzy w poszczególnych sektorach gospodarki Stanów Zjednoczonych omawia ograniczenia dalszego rozwoju Doliny Krzemowej
Środowisko przyrodnicze Ameryki Południowej i problemy zagospodarowania Amazonii	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Ameryki Południowej podaje kilka charakterystycznych cech amazońskich lasów deszczowych wymienia skutki wycinania amazońskich lasów deszczowych 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie map porównuje rozmieszczenie wielkich form rzeźby terenu w Ameryce Południowej i Północnej wskazuje położenie wybranych obiektów geograficznych Ameryki Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy wyróżniające Amazonkę spośród innych rzek określa znaczenie amazońskich lasów deszczowych dla zachowania bioróżnorodności planety 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza rozciągłość południkową Ameryki wykazuje się świadomością współodpowiedzialności krajów europejskich za postępujące wylesianie Amazonii 	<ul style="list-style-type: none"> dyskutuje na temat przyczyn wylesiania Amazonii wyjaśnia, na czym polega konflikt interesów dotyczący sposobów zagospodarowania Amazonii
Sytuacja rdzennej ludności w Ameryce Południowej	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kogo nazywamy rdzennymi mieszkańcami Ameryki Południowej i Północnej opisuje wioski, domy i warunki życia rdzennych mieszkańców Amazonii 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany kulturowe, którym ulegają rdzenni mieszkańcy Ameryki Południowej ocenia wpływ działalności górniczej i eksploatacji drewna na życie rdzennych mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zagrożenia, na które są narażeni rdzenni mieszkańcy Amazonii wyjaśnia przyczyny zanikania kultur w Ameryce Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skutki kolonizacji Ameryki Południowej dla jej rdzennych mieszkańców dyskutuje na temat możliwości pogodzenia interesów rdzennych mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań podejmowanych przez rdzennych mieszkańców Ameryki Południowej, które mają na celu ochronę ich praw ocenia aktualną sytuację rdzennej ludności zamieszkującej Brazylię

		Amazonii		i grup lobbujących za gospodarczym wykorzystaniem Amazonii	
Dzielnice biedy w miastach Ameryki Południowej	<ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki życia w dzielnicach biedy na podstawie foto- grafii opisuje wygląd dzielnic biedy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są czynniki wypychające ludność ze wsi do miast wskazuje nierówności społeczne jako główną przyczynę powstawania dzielnic biedy 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie własnej wiedzy opisuje różne przyczyny powstania dzielnic biedy w miastach Ameryki Południowej wyjaśnia, czym jest szara strefa 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pozytywnego wpływu działalności prowadzonej przez mieszkańców dzielnic biedy na funkcjonowanie miast opisuje i ocenia lokalizację dzielnic biedy w miastach Ameryki Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia dzielnice biedy znajdujące się na różnych stopniach rozwoju dyskutuje na temat możliwych sposobów rozwiązywania problemów dzielnic biedy
Środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Australii na podstawie klimatogramów opisuje warunki klimatyczne wybranych miejsc w Australii 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady zwierząt i roślin żyjących w Australii na podstawie map opisuje zróżnicowanie ukształtowania powierzchni Australii wskazuje położenie wybranych obiektów geograficznych Australii i Oceanii 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek pomiędzy położeniem geograficznym i warunkami klimatycznymi Australii opisuje położenie Wielkiej Rify Koralowej 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie własnej wiedzy opisuje zróżnicowanie warunków klimatycznych w Australii opisuje warunki niezbędne do powstania rafy koralowej wyjaśnia powstawanie atoli 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek pomiędzy wyjątkowością fauny i flory Australii a przeszłością geologiczną kontynentu (pozostawieniem w izolacji od pozostałych kontynentów) charakteryzuje środowisko przyrodnicze Oceanii
Ludność i gospodarka Australii	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Australii na podstawie danych charakteryzuje zmiany liczby ludności w Australii 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie danych opisuje strukturę PKB gospodarki Australii wymienia przykładowe gałęzie gospodarki ważne dla Australii 	<ul style="list-style-type: none"> określa przyczyny i skutki problemów z zaopatrzeniem w wodę w suchych i półsuchych regionach Australii wyjaśnia działanie niecki artezyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> dyskutuje na temat australijskiej polityki migracyjnej ocenia wpływ osadników europejskich na rdzennych mieszkańców Australii wymienia cechy rolnictwa, przemysłu i 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zasadność wykorzystywania przez Australię zasobów naturalnych (wody, węgla) do stymulowania swojego rozwoju gospodarczego opisuje wpływ turystyki na przyrodę Australii i Oceanii

				uślug w Australii	
Antarktyda	<ul style="list-style-type: none"> ↳ opisuje połozenie geograficzne Antarktydy ↳ na podstawie klimatogramów opisuje warunki klimatyczne panujące na Antarktydzie 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wyjaśnia, czym jest lądolód ↳ podaje przykłady zwierząt zamieszkujących Antarktydę 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ wyjaśnia wzajemne zależności pomiędzy zmianami klimatu a topnieniem lądolodu na Antarktydzie ↳ wyjaśnia, dlaczego klimat na Antarktydzie jest zimny i suchy 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ uzasadnia konieczność zachowania statusu Antarktydy określonego Traktatem Antarktycznym ↳ wyjaśnia mechanizm ruchu lądolodu oraz zjawisko cielenia się lodowców 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ przedstawia cele badań naukowych prowadzonych w Arktyce i Antarktyce